

ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาการศึกษา

The King Rama IX's Wisdom and the Educational Development

สุนันท์ ศลโกสุม

ผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

โทร. 02-972-7200 ต่อ 203 E-mail: sunan.so@northbkk.ac.th

ไพฑูรย์ โพธิสาร

อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

โทร. 02-972-7200 ต่อ 203 E-mail: paitoonpothi@hotmail.com

Sunan Solgosoom

Director, Master of Education Program in Curriculum and Instruction,
Faculty of Education, North Bangkok University

Paitoon Pothisan

Lecturer, Master of Education Program in Curriculum and Instruction,
Faculty of Education, North Bangkok University

บทคัดย่อ

ศาสตร์พระราชาคือศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ทรงพระราชทานให้ประชาชนทั้งประเทศในการดำรงชีวิต ในการประกอบอาชีพ การศึกษา การพัฒนาประเทศ การทำให้มีความยั่งยืน จุดเริ่มต้นของศาสตร์พระราชาคือ ทรงพระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน ศาสตร์การพัฒนาประเทศ ได้แก่ หลักองค์ความรู้ 6 มิติ หลักการทรงงาน 23 ข้อ ยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ศาสตร์พระราชานี้ได้ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษา ดังนี้ 1) การพัฒนาสถานศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอน โดยการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงกับศาสตร์พระราชานี้ในหัวข้อต่าง ๆ 2) การพัฒนาผู้สอน มีการพัฒนาคุณสมบัติด้านคุณธรรมของผู้สอน พัฒนาเทคนิคการสอน สร้างนวัตกรรมสื่อการสอน และ 3) พัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ปฏิบัติงานอย่างคิดวิเคราะห์ และส่งผลให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: ศาสตร์พระราชาคือ เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน

Abstract

King Rama IX's wisdom was the valuable approaches to improve the Thai peoples' ways of life to meet good occupations, powerful education, achieved country development, and overall sustainability. The wisdom was composed of the sufficiency economy philosophy, six major components of successive development, twenty three powerful working conditions, and good area-based development strategies: (Understanding-Connecting-Developing). The wisdom was used in Thai educational development and having made overall changes in education institutes through integrating on curriculum development, instruction/learning management, instructors/teachers characteristics, teaching techniques, etc. These tremendous good changes were enhanced the learner quality in good cognitive, analytic performances, and sustainable happy living together in community/country.

Keywords: King Rama IX's wisdom, Sufficiency economy, Educational development, Curriculum development, Instruction management

บทนำ

ศาสตร์พระราชทานเป็นศาสตร์พระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ที่ทรงพระราชทานพระราชดำริ พระบรมราโชวาท ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจมากมายในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักองค์ความรู้ 6 มิติ หลักการทรงงาน 23 ข้อ ยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นศาสตร์ที่เกิดจากการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่อยู่บทหลักของวิทยาศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ มีเหตุผล มีการศึกษาวิจัย มีการทดลองโดยเน้นการศึกษาค้นคว้า และได้ขยายการดำเนินไปสู่ประชาชนชาวไทยในรูปแบบโครงการต่าง ๆ ที่จะเป็นการดำเนินงานที่ประชาชนชาวไทยได้รับประโยชน์ จากรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชทานเพื่อการปฏิรูปประเทศ (สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560: 11) ได้ให้ความหมายของศาสตร์พระราชทานโดยการศึกษาจากประวัติความเป็นมาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และเมื่อได้ประมวลสิ่งต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงกระทำ รวมถึงความหมายจากผู้รู้ต่าง ๆ นำเสนอได้ความหมายคำว่า “ศาสตร์พระราชทาน” หมายความว่า บรรดาองค์ความรู้และภูมิปัญญาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานผ่านวิธีการต่าง ๆ ด้วยความมุ่งหมายที่จะพัฒนา ป้องกันหรือปัญหาเพื่อประโยชน์แก่เหล่าพสกนิกรและส่งผลถึงมวลมนุษยชาติทั้งปวงให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุข และยั่งยืน

ศาสตร์พระราชชาติที่ทรงพระราชทานทั้งพระราชดำริและพระบรมราโชวาท หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักองค์ความรู้ 6 มิติ หลักการทรงงาน 23 ข้อ ยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นศาสตร์ที่เกิดจากการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่นอกจากพระราชทานข้อคิด พระองค์มีลักษณะที่ทรงดำเนินการในการสอนและชี้แนะการแก้ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานในการสอนและชี้แนะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน การให้ความยั่งยืน องค์ความรู้ทุกเรื่องของพระองค์ที่พระราชทานให้แก่พสกนิกรเป็นองค์ความรู้ที่ได้มีการผ่านประสบการณ์มาแล้วโดยมีการพระราชทานผ่านวิธีการต่าง ๆ ทั้งด้านการสอน การแก้ไขปัญหา การคิดค้นนวัตกรรม การให้ความยั่งยืนที่ก่อประโยชน์แก่พสกนิกรทั้งด้านการเกษตร ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ไม่แต่ประชาชนชาวไทยแต่เป็นชาวไทยทั้งประเทศทุกเชื้อชาติ ทุกสัญชาติ รวมถึงมวลมนุษยชาติซึ่งตามมาด้วยการปฏิบัติตามให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีการประกอบอาชีพที่มั่นคง มีสันติสุข และมีความยั่งยืน โดยมีรากฐานมาจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเบื้องต้น ซึ่งตามมาด้วยการปฏิบัติตามหลักองค์ความรู้ 6 มิติ หลักการทรงงาน 23 ข้อ ยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

สำหรับศาสตร์พระราชากับการพัฒนาการศึกษาของไทยโดยการดำเนินตามรอยยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทั้งได้ทรงชี้แนะและส่งเสริมสนับสนุน ได้แก่ การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชชาติ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาผู้สอนให้มีคุณภาพของการเป็นครูมืออาชีพ การพัฒนาผลลัพธ์ที่เกิดแก่ผู้เรียนให้มีความรู้ สติปัญญา และการปฏิบัติในการดำรงชีวิตโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียง มีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

บทความนี้เป็นกรนำเสนอศาสตร์พระราชชาติที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานเป็นแบบอย่าง ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักองค์ความรู้ 6 มิติ หลักการทรงงาน 23 ข้อ ยุทธศาสตร์พระราชชาติ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์พระราชชาติ และเป็นการนำเสนอการนำศาสตร์พระราชชาติในการพัฒนาสถานศึกษา ศาสตร์พระราชชาติกับการพัฒนาผู้สอนให้เป็นครูมืออาชีพ ศาสตร์พระราชชาติกับการพัฒนาผู้เรียน

ศาสตร์พระราชชาติ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานพระราชดำริและพระบรมราโชบายในการชี้แนะทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถประยุกต์ได้กับศาสตร์อื่น ๆ ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 รับสั่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง

สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” และรับสั่งอีกว่า “ชีวิตเราเหมือนสร้างบ้าน ชั้นแรกสุดนั้นต้องปักเสาเข็มก่อน ต้องสร้างรากฐานก่อน มิฉะนั้นบ้านก็อยู่ไม่ได้” ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 ห่วง คือ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล และ 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี กับ 2 เงื่อนไข คือ 1) การมีความรู้ และ 2) การมีคุณธรรม (โครงการทำความดีเพื่อพ่อ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2561: 19 - 22)

หลักองค์ความรู้ 6 มิติ เป็นศาสตร์ของพระราชชาติที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงคิดขึ้นเพื่อการพัฒนาชุมชน ใน 6 มิติ ได้แก่ 1) ดิน 2) น้ำ 3) เกษตร 4) พลังงานทดแทน 5) ป่า และ 6) สิ่งแวดล้อม โดยจะปรับนำหนักของแต่ละเรื่องตามสภาพภูมิสังคมและสภาพปัญหาของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งองค์ความรู้ 6 มิติ จะมีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น มิติน้ำ จะเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำ การเก็บน้ำให้อยู่ในประเทศไทยให้นานที่สุด และการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยวิธีการทำฝนหลวง กังหันน้ำชัยพัฒนา การทำฝายและการบำบัดน้ำเสียโดยวิธีชีวภาพ และมิติป่า จะเน้นวิธีการปลูกป่า คือป่าในใจคน การปลูกป่า 3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง การปลูกป่าต้นน้ำและบริเวณอ่างเก็บน้ำ ระบบป่าเปียก (Wet Fire Brake) และการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์และพัฒนามากที่สุด และให้ชุมชนเป็นเจ้าของโครงการ เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (หลักองค์ความรู้ 6 มิติ, 2557: ออนไลน์)

หลักการทรงงาน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงคิดค้นแนวทางการพัฒนาการทำงานเพื่อมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ 2) ระเบิดจากข้างใน 3) ภูมิสังคม 4) ทำตามลำดับขั้น 5) แก้ปัญหาที่จุดเล็ก 6) ประหยัดเรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด 7) ทำให้ง่าย 8) องค์กรรวม 9) ไม่ติดตำรา 10) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ 11) ใช้ธรรมชาติปราบธรรมชาติ 12) การมีส่วนร่วม 13) บริการรวมที่จุดเดียว 14) พออยู่พอกิน 15) การพึ่งพาตนเอง 16) ปลูกป่าในใจคน 17) ขาดทุนคือกำไร 18) ทำงานอย่างมีความสุข 19) ความเพียร 20) ความซื่อสัตย์ สุจริตจริงใจต่อกัน 21) ประโยชน์ส่วนรวม 22) เศรษฐกิจพอเพียง และ 23) รู้รักสามัคคี (สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560: 25 - 28)

ยุทธศาสตร์พระราชทาน เป็นหลักการทรงงานการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อความเป็นเลิศและยั่งยืน หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คือการเรียนรู้กระบวนการคิดบนรากฐานการเข้าใจมนุษย์ การเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และการพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่จำกัดอยู่เพียงด้านในด้านหนึ่ง ตลอดจนการทดลองปรับปรุงจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างไม่รู้จักจบ (สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560: 14 - 22)

ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาสถานศึกษา

ศาสตร์พระราชามาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้นำเข้าสู่สถานศึกษาโดยคณะกรรมการศูนย์ขับเคลื่อนศาสตร์พระราชามาในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีการนำกระบวนการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาตัวอย่างเป็นขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ตั้งแต่ขั้นที่หนึ่ง การเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน การเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร ในการวางนโยบายและแผนปฏิบัติงานในการบริหารจัดการสถานศึกษา การเตรียมความพร้อมของครู เป็นการบริหารจัดการของผู้บริหารแนะนำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการนำศาสตร์พระราชามาไปปฏิบัติงานและปฏิบัติตนให้ถูกต้อง การเตรียมความพร้อมของนักเรียน การจัดระบบในการจัดกิจกรรม และการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการเตรียมความพร้อมของชุมชนเป็นการประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนและชุมชนมีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง การเตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นการเตรียมการบริหารจัดการอาคารสถานที่และแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่สอง การจัดระบบการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คำนึงถึงหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่สาม กิจกรรมของโรงเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อการพัฒนาผู้เรียนโดยการบูรณาการศาสตร์ของพระราชามาเข้าด้วยกัน เช่น ยุทธศาสตร์พระราชทานหลักองค์ความรู้ 6 มิติ อาจดำเนินการเป็นกิจกรรมชมรม กิจกรรมจิตอาสา รวมทั้งบูรณาการกับรายวิชาที่จัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกันหรือโรงเรียนกับชุมชน และมีจุดประสงค์เสริมสร้างคุณลักษณะของการอยู่อย่างพอเพียงให้กับนักเรียน ครอบครัว และชุมชน ขั้นที่สี่ การดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการประเมินคุณลักษณะหรืออุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงของผู้บริหาร ครู และบุคลากร นักเรียน และชุมชน เป็นการเกิดขึ้นหลังจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการบูรณาการศาสตร์พระราชามาขับเคลื่อนในสถานศึกษา และขั้นสุดท้าย การสร้างเครือข่ายและขยายผล การสร้างเครือข่ายเป็นการขยายผลสู่ภายนอกสถานศึกษา การขยายผลเป็นการที่โรงเรียนเป็นแกนนำทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากร และนักเรียนสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน นับเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากเอกสารแนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชามาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) มีสถานศึกษาของกระทรวง

ศึกษาธิการได้น้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นับได้ว่าศาสตร์พระราชาศึกษาเป็นการสร้างคนด้วยการศึกษาและการเรียนรู้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนในระบบโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวังไกลกังวล โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ โรงเรียน ภปร. ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ พระราชทานนามโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ทรงริเริ่มโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนหลายโครงการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อาทิ จัดตั้งศาลารวมใจ โรงเรียนพระดาบส ศูนย์การศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 ศูนย์ กระจายอยู่ใน 4 ภาคทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

โรงเรียนแต่ละระดับได้นำศาสตร์พระราชาศึกษาไปใช้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้จัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการนำเข้าสู่ส่วนการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติทุกระดับของสถานศึกษา สถาบันการศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในปีการศึกษา 2556 มีสถานศึกษาพอเพียง 6,818 โรงเรียน (ประกาศ 21 เมษายน 2557) ในปี พ.ศ. 2557 มีสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือสถานศึกษาพอเพียงจำนวน 14,602 โรงเรียน (ศาลินา บุญเกื้อ และ นันทกาญจน์ ชินประพันธ์, 2557: 34)

ศาสตร์พระราชาศึกษาเป็นศาสตร์ที่พัฒนาคนให้มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการวางแผน ค้นหาคำตอบด้วยการฝึกปฏิบัติตามสถานการณ์ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีคุณลักษณะนิสัยที่มีพฤติกรรมสอดคล้องกับศาสตร์พระราชาศึกษา มีการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ที่จะจัดการให้เกิดการพัฒนาคนได้ตามที่กล่าวก็คือครูมืออาชีพ ซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ศาสตร์พระราชาศึกษาใช้ว่าจะสอนให้ครูได้นำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แต่ศาสตร์พระราชาศึกษา มีพระราชดำริพระบรมราโชวาท และจากการทรงงานสอนให้ครูต้องพัฒนาตนเองทั้งองค์ความรู้ การปฏิบัติการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระผู้ทรงเป็น “ครูแห่งแผ่นดิน” เป็นต้นแบบของครู พระองค์ให้ความสำคัญของการเป็นครู งานของครูคืองานพัฒนาคนโดยยึดความสุขของผู้เรียนเป็นที่ตั้ง ศาสตร์พระราชาศึกษาสอนให้ครูพัฒนาตนเอง และครูต้องมีศรัทธาที่แรงกล้าเพื่อทำให้เด็กเป็นคนดี คือสิ่งที่สอนและอบรมให้มั่งคั่งความรู้ มีอุปนิสัยดีดีตัว (Character Education) 5 ด้าน คือ ศีลธรรม จริยธรรม มารยาท วินัย และวัฒนธรรมเพื่อให้คนไทยเป็นผู้มีมรรยาท มีวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่และเป็นพลเมืองดีของชาติ โดยการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การสอน และการอบรม (พระราชกระแสรับสั่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 10 เรื่องการศึกษา 2 กุมภาพันธ์ 2560) (BBC New ไทย, 2561: ออนไลน์)

ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาผู้สอน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีความเป็นครูทั้งในสายวิชาการและสายปฏิบัติการณ์อยู่ในพระองค์ ทรงยอมอุทิศเวลาและใช้สถานที่ในพระราชวังสวนจิตรลดาให้เป็นพื้นที่แห่งการศึกษาค้นคว้าทดลอง ทรงเป็นครุณักวิจัยสหวิทยาการที่ให้ความสำคัญกับงานของครู นั่นคือ การแสวงหาความรู้ที่แม่นยำก่อนส่งต่อองค์ความรู้ที่ทรงค้นพบไปยังนักเรียนของพระองค์เสมอมา พระองค์ทรงเป็นครูแห่งแผ่นดิน (มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรี, 2560) เป็นต้นแบบของครู พระองค์ให้ความสำคัญของการพัฒนาคนด้วยการศึกษา จากการศึกษาการทำงานและจากพระราชดำริ พระราชดำรัส และพระบรมราโชวาทในการให้ครูประพฤติและปฏิบัติตนตามศาสตร์พระราชา คือเป็นผู้มีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ความรู้ 6 มิติในการบูรณาการจัดการเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรม นำยุทธวิธีตามศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียน มีการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานตามหลักการทรงงาน 23 ข้อ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ครูควรได้ปฏิบัติตาม

การพัฒนาตนตามศาสตร์พระราชา ประการแรก คือ องค์ความรู้จากการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เป็นต้นแบบของผู้ไม่หยุดการเรียนรู้ ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 22 มกราคม 2517

“...ในการปฏิบัติงานใด ๆ ผู้ปฏิบัติจะต้องทราบ ต้องเข้าใจแจ่มแจ้งถึงปัญญาและวิชาความรู้ ทั้งปวงอันเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างทั่วถึง จึงจะสามารถนำทฤษฎีมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และสามารถจะเลือกแนวทางการปฏิบัติให้เกิดผลมากที่สุดได้...”

การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรอบรู้แก่นั้นศาสตร์พระราชาสอนให้เป็นผู้มีปัญญา ฉลาดรู้ดังพระบรมราโชวาทในพิธีประสาทปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 16 กรกฎาคม 2537

“...นอกจากวิทยาการที่ดีแล้ว อย่างหนึ่งจะต้องอาศัยความถูกต้องเที่ยงตรงและความสะอาดสุจริต ซึ่งต้องเป็นไปพร้อมทั้งในความคิดและการกระทำ อย่างหนึ่งจะต้องอาศัยความมีปัญญาคือความฉลาดรู้ทั่ว รู้จริงในเหตุในผลและในความเจริญความเสื่อม อีกอย่างหนึ่งจะต้องอาศัยความขยันหมั่นปฏิบัติด้วยความเอาใจและความเพ่งนิจ ไม่ประจบประแจงการทำงานด้วยความประมาทหละหลวม และโดยประการสำคัญจะต้องอาศัยความเสร็จสมบูรณ์ความพอเหมาะพอดีในการปฏิบัติงานทั้งปวงด้วย...”

จากศาสตร์พระราชาสอนให้ครูได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยและการประพฤติปฏิบัติตน จากการศึกษาศาสตร์พระราชามีคุณสมบัติด้านคุณธรรมของครูในการปฏิบัติตน ได้แก่ 1) ต้องมีความรู้คู่คุณธรรม 2) มีปัญญาฉลาดรู้ 3) มีความเข้มแข็งสู้อุปสรรค 4) มีวินัยในความคิด 5) มีความสุจริตคิดดี 6) มีศรัทธาเชื่อมั่นในความดี 7) มีความกตัญญูกตเวที 8) มีความเพียร อดทนในความดี 9) มีเมตตริจิต

มิตรภาพ คุณลักษณะทั้ง 9 ขื่อนี้รวบรวมมาจากพระราชดำริและพระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยมา โดยตลอด ส่งผลต่อ “ครู” ถ้านำไปปฏิบัติสร้างการเปลี่ยนแปลงชีวิตของศิษย์ให้ได้ตามความมุ่งหมาย

การพัฒนาการเรียนการสอนของครู จากศาสตร์พระราชานโยบายศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หากศึกษาจากการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงงาน การสอนหรือชี้แนะให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากการปฏิบัติภายหลังการให้องค์ความรู้ เป็นการสอนแบบเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ สอนให้คิดแก้ปัญหาโดยการวิเคราะห์จากสาเหตุเชิงการวิจัย มีการทดลองโดย การศึกษาแนวทางวิธีการจากทฤษฎีแล้วนำมาแก้ปัญหา ศึกษาผล และการปฏิบัติโครงการและ กิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา นั่นคือก่อนทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการ สอนให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ก่อนโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตามสภาพของผู้เรียน มีการวิเคราะห์ และวิจัย การให้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์จนเกิดการเรียนรู้ การเข้าถึงเป็นการจัดการเรียนรู้หรือจัด กิจกรรมที่เป็นความต้องการของผู้เรียน เห็นความสำคัญของการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ก่อนเพื่อให้ผู้เรียน ได้มีความมุ่งหมายหรือตั้งความมุ่งหมายของการปฏิบัติงาน การพัฒนาคนตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงเน้นให้เห็นความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ จะเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ตั้งใจเรียน ในการถ่ายทอดความรู้ของพระองค์ทรงประทานให้ผู้เรียนเกิดแรง บันดาลใจในการใฝ่รู้ใฝ่เรียน (อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, 2560: ออนไลน์) ทำให้มีความคิดวิเคราะห์ขึ้น

ในด้านการจัดทำหลักสูตร/หน่วยการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการศาสตร์พระราชานโยบายการจัดการ เรียนรู้และกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ การสร้างนวัตกรรมสื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัย จากการศึกษา ศาสตร์พระราชานโยบายเป็นสอนให้ครูได้แนวทางในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรอบรู้ มี เทคนิควิธีการหลากหลาย สอนให้รู้วิธีการสอน ดังพระราชดำรัสที่รับสั่งกับนิสิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2523 ว่า

“...ในการสร้างความเจริญก้าวหน้านี้ ควรอย่างยิ่งที่จะคอยเสริมที่ละเล็กละน้อยตามลำดับ ให้เป็นการนำไปพิจารณาไปและปรับปรุงไป ไม่ทำด้วยอาการเร่งรีบตามความกระหายที่จะสร้าง ของใหม่ เพราะความจริงสิ่งใหม่แท้ ๆ นั้นไม่มี สิ่งใหม่ทั้งปวงย่อมสืบเนื่องมาจากสิ่งเก่าและต่อไป ย่อมจะกลายเป็นสิ่งเก่า...”

ศาสตร์พระราชานโยบายเป็นศาสตร์ที่ครูอาจารย์นำมาปฏิบัติตามอย่างแน่วแน่และแท้จริงจะได้ทั้ง การพัฒนาตนเอง พัฒนาคุณลักษณะนิสัยของความเป็นครู พัฒนาการจัดการเรียนการสอน และการ จัดกิจกรรมที่ได้จากการศึกษาการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาผู้เรียน

การศึกษาเล่าเรียนของผู้เรียนในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระดับผู้ประกอบการอาชีพ และระดับของผู้สูงอายุจะมีเป้าหมายที่

แตกต่างกัน แต่เบื้องต้นของการศึกษาทุกระดับได้น้อมนำศาสตร์พระราชามาไปบูรณาการการสอนหรือทำกิจกรรม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ ผู้เรียนมีเหตุผล ไม่ประมาท มีการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและนำไปดำเนินชีวิตได้ (ชุตินา วัฒนาศิริ, 2561: ออนไลน์) นั่นคือพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีการวางแผนในการดำรงชีวิต มีจุดมุ่งหมายการปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตตามปัจจัยสี่อย่างพอเพียง มีเหตุผลในการกระทำสามารถควบคุมรายรับรายจ่ายของตนเองตามความเป็นจริงต้องระงับการใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น มีความรู้และสติปัญญาตามระดับของบุคคลตามช่วงวัย ต้องวิเคราะห์ปัญหาได้แก้ปัญหาได้ มีการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีไม่ยึดติดกับสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่เหมาะสม คิดค้นวิธีการในการพัฒนาตนเองในทางที่ถูกต้อง มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในการใช้ทรัพยากรของตนเองและของชาติอย่างถูกต้องที่ยึดหลักองค์ความรู้ 6 มิติ มีจิตสำนึกรักธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างช่วยเหลือกันไม่เบียดเบียนกัน มีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ของความเป็นไทย ในระดับการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา ต้องมีการจัดการศึกษาที่เป็นการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนในสาขาวิชาชีพในการสร้างภูมิคุ้มกัน สร้างสรรค์อาชีพ ดำรงชีพพอเพียง หลีกเลี่ยงอบายมุข สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อดำเนินการโครงการการสร้างอาชีพ มีการทำบัญชีกำไร-ขาดทุน รายรับ-รายจ่าย มีการศึกษาค้นคว้าวิจัย ปฏิบัติ การสร้างเครือข่ายกับชุมชน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้มีพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท และการทรงงานที่แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้นอกจากมีสติปัญญา ความสามารถแล้ว ยังต้องมีคุณธรรมจริยธรรม ดังพระราชดำรัสพระราชทานแก่ครูอาวุโส วันที่ 29 ตุลาคม 2522

“...ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดจากประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลักสำคัญ ผู้ที่จะสามารถประพฤติชอบและหาเลี้ยงชีพชอบได้ด้วยนั้นย่อมจะมีทั้งวิชาความรู้ ทั้งหลักธรรมทางศาสนา เพราะสิ่งแรกเป็นปัจจัยสำหรับใช้กระทำการทำงาน สิ่งหลังเป็นปัจจัยสำหรับส่งเสริมความประพฤติและการปฏิบัติงานให้ชอบคือให้ถูกต้องและเป็นธรรม...”

และจากพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก วันที่ 21 พฤศจิกายน 2516

“...การให้การศึกษานั้น คือการแนะนำส่งเสริมบุคคลให้มีความเจริญอกงามในการเรียนรู้ การคิดอ่าน การกระทำตามอัตภาพของตน โดยมีจุดมุ่งหมายในที่สุดให้สามารถนำเอาคุณสมบัติที่ทั้งปวงที่มีในตัวออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่กุลตนเองแก่กุลผู้อื่นได้โดยสอดคล้องไม่ขัดแย้งเบียดเบียนกัน เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันเป็นสังคมเป็นประเทศได้...”

และจากพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา วันที่ 15 ธันวาคม 2503

“...ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น ใ้ว่าจะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการและในทางการสอนเท่านั้นก็หาไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ และในฐานะที่จะเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปข้างหน้า การให้ความรู้หรือที่เรียกว่าการสอนนั้นต่างกับการอบรม การสอนคือการให้ความรู้แก่ผู้เรียนส่วนการอบรมเป็นการฝึกจิตใจของผู้เรียนให้ซึมซาบติดเป็นนิสัย ขอให้ท่านทั้งหลายจงอย่าสอนแต่อย่างเดียวให้อบรมให้ได้รับความรู้ดังกล่าวด้วย...”

จะเห็นได้ว่าความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาทุกระดับของประชาชนนั้นมีองค์ประกอบสำคัญทั้งด้านความรู้ความคิด (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) และด้านการปฏิบัติ (Performance)

ความยั่งยืนของศาสตร์พระราชา

ศาสตร์พระราชาเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานทุกฝ่ายทั้งสถานศึกษา การอาชีพ หรือด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องนำไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของปวงชนชาวไทยและหน่วยงานดังกล่าว

พระบรมราโชบาย/พระราชกระแสรับสั่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงตอบรับเป็นพระมหากษัตริย์เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559 ด้านการศึกษาในภาพรวม คือสืบสานพระราชปณิธานหรือพระราชกระแสรับสั่งรัชกาลที่ 9 เรื่องการสร้างคนดี การศึกษาทรงเน้นให้สร้างพื้นฐานให้แก่เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้อง มีอุปนิสัยที่ดี มั่นคงเข้มแข็ง มีอาชีพมีงานทำ เน้นให้เยาวชนมีความสนใจและเข้าใจเรื่องสถาบันและประวัติศาสตร์ ทรงมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการบูรณาการโครงการที่ได้ดำเนินการตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และโครงการในส่วนของพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เข้าด้วยกัน (พระราชกระแสรับสั่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เรื่องการศึกษา เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560 ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) (BBC New ไทย, 2561: ออนไลน์)

นอกจากนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์มีการทรงงานในการติดตามโครงการต่าง ๆ ทั้งสถานศึกษา เครือข่ายการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการส่งเสริมอาชีพตามศาสตร์พระราชา โครงการของหน่วยงานต่าง ๆ ตามศาสตร์พระราชา โดยทรงพระกรุณาพระราชทานคำชี้แนะ ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความยั่งยืนในความเป็นอยู่ของพสกนิกรชาวไทยในการประกอบอาชีพ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

บทสรุป

ศาสตร์พระราชาเป็นพระราชดำริส พระบรมราชาวาท และการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย เป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญา ด้วยความมุ่งหมายพัฒนา ป้องกัน และแก้ปัญหาให้ประโยชน์สุขแก่พสกนิกรและส่งผล

ต่อมวลมนุษยชาติทั้งปวงให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง สันติสุข และยั่งยืน ศาสตร์พระราชามีพื้นฐานเบื้องต้นจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับของรัฐ หลักองค์ความรู้ 6 มิติ เป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนและสังคมตามหลักการองค์ความรู้ 6 มิติ ประกอบด้วย น้ำ ดิน เกษตร พลังงานทดแทน ป่า และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่ หลักการทรงงาน 23 ข้อที่ทรงคิดค้นหาแนวทางการพัฒนาการทำงานเพื่อมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและควรมีถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท และนำมาปฏิบัติให้เกิดผลต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ ยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ พัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนได้ทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ให้มีความเข้าใจในประเด็น จุดมุ่งหมาย และทิศทางของงานที่ทำ เข้าถึงองค์ความรู้ หลักทฤษฎี แนวทางการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาเป็นการลงมือทำและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากการกระทำ เกิดวิธีคิดใหม่ขึ้นเป็นการคิดค้นนวัตกรรม

ศาสตร์พระราชาศาสตร์ที่นำมาพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นในสถานศึกษาทั่วทุกภาคของประเทศไทย มีโครงการที่เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ทำให้สถานศึกษามีการศึกษาและปฏิบัติที่ก่อให้เกิดพัฒนาระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาตั้งแต่ น้อมนำศาสตร์พระราชาศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร จัดหน่วยการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ครูและบุคลากรของสถานศึกษาตลอดจนนักเรียน เกิดเป็นโครงการ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่าง ๆ มีเครือข่ายการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพในด้านการพัฒนาองค์ความรู้ทั้งปวงเพื่อถ่ายทอดแก่ผู้เรียน มีการบูรณาการศาสตร์พระราชาศาสตร์ หลักองค์ความรู้ 6 มิติกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดทำหน่วยการเรียนรู้/การทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักการทรงงาน 23 ข้อและมีเทคนิคการจัดการเรียนการสอนตามยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งบูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับการพัฒนาผู้เรียนจากพระราชดำรัส พระบรมราโชวาท และการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้ สติปัญญา วิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา การสร้างงานใหม่โดยใช้ข้อมูลจากงานเดิม ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัยจนก่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน** กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมกิจการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- โครงการทำความดีเพื่อพ่อ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2561). **การวางแผนการเงินด้วยศาสตร์พระราชา**. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินซ์ดี จำกัด.
- ชุติมา วัฒนาศิริ. (2561). **ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**, 4(1) (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2561): 101 - 110. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2561, จาก <http://www.tci-thaijo.org/index.php./rpu/article/view/125762>
- มูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี. (2560). **ครูแห่งแผ่นดินผู้สร้างทุนชีวิตศิษย์สู่ความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี.
- ศาลินา บุญเกื้อ และ นันทกาญจน์ ชินประพันธ์. (2557). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การถอดบทเรียนและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- สำนักกรรมการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). **รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสภาขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศ เรื่อง “การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาสู่การปฏิรูปประเทศ”**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รัฐสภา.
- หลักองค์ความรู้ 6 มิติ**. โครงการพระราชดำริ|Facebook. ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2561, จาก <https://m.facebook.com>permalink>
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. **เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา: วิธีการแห่งศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. MGRonline-2017/10/09 ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2561, จาก <https://amp.mgronline.com>
- BBC NEWS Thai. (2018). **Ten King 10th's Saying**. Retrieved on August 17, 2018, from <http://www.bbc.com/thai/thailanf-407420023> (in Thai)
- BBC NEWS ไทย. (2561). **10 พระราชดำรัสของรัชกาลที่ 10**. ค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-40742023>
- Boonkuea, S. and Chinprapa, N. (2014). **The Research Report on After Action Review and Identity Analysis of Efficiency Economy Philosophy Learning Centre**. Bangkok: Sufficiency Education Institute Center. Bangkok: Yoowasatirakun Foundation. (in Thai)

- Ministry of Education. (2017). **Managing Project Process on Sustainable Developing Educational Institutes used King Rama IX's Wisdom**. Bangkok: Office of Educational Promoting, the General Director of Education Bureau. (in Thai)
- Office of Committee 1, The Secretary Bureau of People Representative Council. (2017). **Report on Mobilizing King Rama IX's Wisdom Committee, Country Reform Move Forward Council in King Rama IX's Wisdom for Country Reform**. Bangkok: State Council Printing. (in Thai)
- Princess Maha Chakri Award Foundation. (2017). **Great Teacher: Students' Promoter to Success**. Bangkok: Princess Maha Chakri Award Foundation. (in Thai)
- Sakdiworawich, A. **Understanding Connecting Developing: King Rama IX's Wisdom Process for Sustainable Development**. MGRonline-2017/10/09. Retrieved on September 1, 2018, from <http://amp.mgronline.com> (in Thai)
- Six Major Components of Successive Development**. The Kings Projects. Retrieved on September 1, 2018, from <http://m.facebook.com>> permalink. (in Thai)
- The Doing Good for Dad, Stock Exchange of Thailand. (2018). **Financial Planning used King Rama IX's Wisdom**. Bangkok: Print City Co. Ltd. (in Thai)
- Vatanakhiri, C. (2018). *The Analytical Thinking Ability of the Undergraduate Students Of Rajapruk University*, **Journal Of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University**. 4(1): 101 - 110. Retrieved from <http://www.tci-thaijo.org/index.php./rpu/article/view/125762> (in Thai)